

צידה, אלא שהוא חולה, משא"כ בגמלה וכדומה שבנקל אפשר לקחתה, גם אם דרכה להתחבא, מכל מקום אין זה גדר של צידה, ולא רק כבעלי חיים המצויין בין אנשים, אלא אפילו כאלה שאינם מצויין בין אנשים כלל, כגון צב, אם אין דרכם לברוח ובנקל אפשר לאחוז בהם, מסתבר דרך משום מוקצה אסור לתפושם ולא משום צידה, כי

מסתבר שדינם כחולה חזק דאף ששולל חירותם מוחזק, כך גם בגמלים. וכן מוכח מתגבים המקלות שבת ק"ז ע"ב דהואיל ובקל יכול לתופסם אין זה צד, וגם כשהגמלה היא במחבוא שלה מכל מקום החיפוש אחר המחבוא לא שייך למלאכה צידה. וכן מבואר בתוס' י"ד בחגיגה י"א שכתב דלא יתכן שחומט האמור בתורה הוא מה שקורין שכלול, דאם כן מאי צידה שייך בו, הרי הוא ניצוד ועומד ולא יכול לזוז כי אם מעט ביותר, [וכארחות שבת פרק י"ד הערה כ"א כתב, דאינו דומה לבעלי חיים חולה או פצוע שיש בו איסור צידה דרבנן, דהתם הוא בעל חי ששייכת במינו צידה גמורה אלא שבמקרה הוא ניצוד ועומד ולכן אסור את צידתו מדרבנן, משא"כ בעל חי שהילוכו איטי שלעולם לא שייכת בו צידה, ע"כ] ומשום כך נראה דמסתבר שגם צב האמור בתורה הוא לא מה שאנו קורין צב, שהרי הוא הולך מאד לאט. ועיין גם תהלה לדוד סימן שט"ז ס"ק י"א שכתב כן לגבי צידת כנה דלא שייך ביה צידה, עכ"ל הגרש"ז ארע"כ.

ובמאור השבת חלק א' מכתבי הגרש"ז מכתב ג' כתב, ח"ל וגם ראיתי מובא מחקרים שכתבו שצב האמור בתורה הוא 'חדורין' צב' ולא למה שאנו קוראים בשם זה את הצבי בעל השריון, וגם מבואר בכמה מקומות שצבי דומה לצפרדע ושפיר מסתבר כדבריהם וכו', עכ"ל. ובמאור השבת כהג"ה שם ציין שכדברי הגרש"ז ארע"כ מבואר בפירוש המשניות לרמב"ם בהקדמה למס' טהרות (במהדורות קאפח עמוד ט'), שאחרי שכתב שהשמות שרצים האמורים בתורה מטמאים, כתב בזה הלשון, ושאר שקצים והרמשים כגון הצפרדעים ומיני צב השריון וכו' הכל טהור ואינו מטמא, עכ"ל. הרי שהצב הכתוב בתורה אינו צב השריון, וגם בפירוש הרצ"ה על התורה כתב שלפי התרגומים ינתן ירושלמי, חדרותא, אין זה הצב בעל השריון אלא מין לטאה.

אולם בארחות שבת שם כתב, דברינו ירוחם נתיב י"ב חלק י' דף פ' ע"ב מפורש, שהצד תולעים וחלזונות חייב, וכתבו דכן שמעו מהגר"ש אלישיב שליט"א לאסור כזה. **ובחומט** שני שבת פרק ט"ז בשעה"צ סק"ז כתב, דלכאורה צ"ע הרי צב הוא בכל מצב ניצוד ועומד ואינו יכול לברוח. ומכל מקום אפשר שבהג"ה דאורייתא אינם חשיבי ניצודים ועומדים, דאע"ג שכעת יכול לזנוח ולתפוס הצב, מכל מקום כיון שסוגו סביבו שאף אם יבוא לאחר זמן לא ילכו למקום אחר חשיבי צידה מן התורה לענין שאף לאחר זמן אריון הם בשליטה גמורה שלו, וצ"ע.

ושאלתי את הגר"י קרליץ שליט"א, דאפשר מה שנאמר בתורה צב אינו צב השריון אלא הרי מין אחר, וכמו שמשמע מרש"י בשבועות הג"ל שכתב כמו הצב והלטאה שדומין לצפרדע. והשיב, דמה שנאמר בתורה הוא מה שאנו קורין צב, והיינו הכונה לצב השריון, ומה דאיתא ברש"י כותנו להסביר מראה הצב, שהוא דומה קצת לצפרדע, ואין כותנו שדומה לצפרדע באופיו שהוא קופץ ותשמש ממקום למקום, אלא בצבעו ומראהו שיש בניהם דמיון קצת. והוסיף דצב אף שאינו יכול לברוח, מכל מקום הצדו חייב משום

חייב, שלא לצורך פטור. ובפרשת פטור. (י"א כ"ט) נמנה הח' שרצים, החולד והעכבר והצב והאנקה והכח והלטאה והחומט והחשמת.

ופרש"י הצדן חייב כיון שהרי במינו ניצוד, אבל שאר שקצים ורמשים כגון תולעת ותחשים ועקרבוס שלא לצורך החולד והעכבר (נח) והצב וגו', הצדן חייב, מסתבר דרך משום מוקצה אסור לפטור, דאין במינו ניצוד והוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ורי' שמעון היא כדמוקי לה בגמרא.

ובתוס' ד"ה שלא לצורך פטור כתב, ח"ל פירש רש"י דאין במינו ניצוד, ואינו נראה דהא מאן דפטור אין במינו ניצוד פטור אפילו לצורך, אלא יש לפרש דאפילו במינו ניצוד פטור משום דהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, ור"ת מחקו מן הפירושים. וכן הקשו ברמב"ן רשב"א וריטב"א על פרש"י. ועיין לעיל באות נ"ה שהארכנו בהשגות וביאורים על דברי רש"י ותוס'.

צידה (נח) [ר] להסתפק מה דינם של בעלי חיים איטיים כגון נמלה וצב וכדומה, האם יש בהם איסור צידה בשבת. [וצדדי הספק הוא האם מלאכת צידה היא פעולת תחבולה שנוקט בה האדם ללכידת בעל החיים, אך אם אין צורך בתכסיס ובתחבולה כדי ללכודו, אין פעולת תפיסתו נכללת באיסור צידה. או שמא תפיסת בעל חיים שיכול היה לנוע אלמלא התפיסה, נחשבת למלאכת צידה, מפני שמלאכת צידה אסרה התורה את הגבלת חרותו של בעל החיים].

הנה רש"י פירש בחגיגה דף י"א ע"א כד"ה חומט, ח"ל אומר אני שהוא מין שרץ שקורין לימג"א הגדל בקליפה ההולכת ומתעגלת תמיד כל כמה שגדל ותחילת הניצוד בקליפה של עדרה היא, ע"כ.

ובתוס' רי"ד שם הביא פרש"י [כשינוי גירסא קצת], ח"ל שכן חומט תחתלת כריאתו ככעדרה, פירוש המורה חומט אומר אני שהוא שקץ שקורין לימצא הגדל בקליפה ההולכת ומתעגלת תמיד כל מה שהוא גדל, ותחלתו ניכר בקליפה שכעדרה היתה. ובפרק קמא (דף ה' ע"ב) דמועד קטן בהלכות צדין את האישות אמרין מאי קראה דכתיב כמו שכלול תמס יהלוק. ופי' [ורש"י] שם שכלול לימצא, תמס יהלוק, כלומר שיתצא חוץ מנוחיתו ויריות נופלות ממנו עד שהוא נימח ומת, התם נתמסמס. ולפי פירוש זהו מה שאנו קורין בלע"ז קוצבוכולו, והאין יתכן שזהו חומט האמור בשמותה שרצים ובפרק העור והרוטב תנן שמונה שרצים יש להן עורות, ובשבת תנן בפרק שמונה שרצים, שמונה שרצים האמורים בתורה הצדן והחובל בהן חייב, ואם זה הוא החומט מאי צידה שייכא ביה, שהוא ניצוד ועומד ואינו יכול לזוז כי אם מעט ביותר, ומה חבלה שייכא ביה מה עור יש לו, לפיכך נ"ל שחומט אחר הוא ואין זה שכלול, ע"כ.

ובענין זה הקשה כמגילת ספר סימן כ"ד אות ג', דאין שייך צידה בצב, וכתב דאולי הצב המוזכר בתורה אינו מה שאנו קורין צב, ועיין בפרשת שמ"י שהוא דומה לצפרדע, וצ"ע, ע"כ. [א.ה.] ועיין רש"י מסכת שבועות דף י"ד ע"ב ד"ה אי שרץ מטמא, ח"ל כגון הצב והלטאה שדומין לצפרדע וסבור שאינו מטמא].

והגרש"ז ארע"כ כתב בשמירת שבת כהלכתה פרק כ"ז הערה קמ"ה ובתיקונים ומילואים שם, דבצד בעל חיים חולה זקן או קטן שאינו יכול לנוע ממקומו או שמתהלך לאט ובקושי, אינו עובר בצידתו אלא על איסור דרבנן, ולא אסור מדרבנן אלא בבעל חיים כאלה שבדרך כלל שייכת בהם

צידה
בעלי
חיים
איטיים
פירוש
חומט
(צב)